

OMLADINSKI POKRET NA KOZARI 1941 – 1942. GODINE

Svoje saopštenje za naučni skup »Kozara u NOB« posvetio sam mladoj generaciji, koja je pod rukovodstvom KPJ i SKOJ-a odigrala značajnu ulogu u borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika za nacionalno oslobođenje i društveni preobražaj na socijalističkim osnovama. Kozara spada u one krajeve naše zemlje, na kojima je u toku NOR-a i socijalističke revolucije ostvareno jedinstvo fronta i pozadine, uspostavljeno i izgrađeno bratstvo i jedinstvo naroda i narodnosti i ostvaren visok stepen njihove međusobne saradnje i ljubavi.

Politička platforma KPJ formulisana u periodu priprema za oružani ustanak, i sadržana u dokumentima Majskog savetovanja, proglasima KPJ i SKOJ-a izdatim u toku leta 1941. i prvom broju Biltena Glavnog štaba narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od 10. avgusta 1941. godine, bila je teoretska osnova u praktičkom delovanju članova KPJ i SKOJ-a. Borba za nacionalno oslobođenje od okupatora i za nacionalnu ravnopravnost naroda i narodnosti i borba za društveni preobražaj na novim osnovama, za koje se borila KPJ i što je činilo osnovu njene oslobodilačke i revolucionarne platforme u toku NOR-a i socijalističke revolucije, posebno je bila prihvaćena od progresivnog i antifašističkih raspoloženog dela mlade generacije iz svih slojeva društva. Povezivanje nacionalnog oslobođenja sa klasnim oslobođenjem već u ustanku 1941, i sve više sa rastom revolucije, bilo je ona snaga koja je oslobodilačku borbu i revoluciju stalno kretala napred i bogatila je novim sadržajima. Politika nacionalne ravnopravnosti, za koju su se odlučno zalagali KPJ i SKOJ, još u godinama uoči rata, posebno je bilo od značaja za krajeve kao što je Bosna i Hercegovina, u kojima je živelo i živi stanovništvo raznih naroda i narodnosti, jer su okupatori upravo u ovim krajevima poznatom politikom »zavadi pa vladaj« nastojali da izazovu mržnju među narodima, pojačaju postojeće suprotnosti s težnjom da ih suprotstave jedne drugima i tako olakšaju sprovođenje svoje okupacione politike.

Podelom Jugoslavije između okupatora posle aprilske katastrofe i stvaranjem tzv. Nezavisne Države Hrvatske (NDH) u jeku aprilskog rata, u čiji sastav je ušla i BiH, nacionalno pitanje je dobilo novu dimenziju. Naime, usled delovanja okupatora i kvislinske NDH i nacionalista iz svih sredina, nastupio je period zaoštavanja nacionalnih odnosa i produbljivanja suprotnosti, koje su neposredno pred ustanak dostigle kulminaciju. U prevazilaženju takvog stanja i u stvaranju uslova za pokretanje u oružanu borbu ljudi svih naroda BiH, odlučujuće su uticali nacionalna politika KPJ, izražena akcionom parolom »Bratstvo i jedinstvo« i postojanje revolucionarnih kadrova, članova KPJ i SKOJ-a iz svih naroda i narodnosti, koji su bili duboko prožeti internacionalizmom, odnosno jugoslovenskim proleterskim internacionalizmom. Zbog toga je od postojanja organizacija KPJ i SKOJ-a u pojedinim krajevima BiH u osnovi zavisilo ostvarenje platforme KPJ i razvitak oružanog ustanka.

Uloga mlade generacije u razvitku NOR-a i socijalističke revolucije u svim krajevima zemlje, a time i na Kozari, proizilazila je dobrim delom iz

njene revolucionarne i antifašističke aktivnosti između dva rata, a posebno od vremena dolaska na čelo KPJ Josipa Broza Tita i stvaranja novog rukovodstva KPJ, kada je izgrađeno jedinstvo KPJ koje je karakterisalo sklad reči i dela. Od tog vremena pa do ustanka 1941, pod rukovodstvom KPJ i SKOJ-a, sve snažnije se razvijao antifašistički pokret, u kome je omladina iz raznih slojeva jugoslovenskog društva sve masovnije učestvovala. Otpočinjanjem oružanog ustanka u leto 1941. godine i formiranjem prvih partizanskih jedinica, počeo je u njihovom okviru proces postavljanja i izgradnje borbene jedinstva mladih. Značajno je istaći da su organizacije SKOJ-a i partizanske jedinice u početku ustanka bile ona snaga koja je pod rukovodstvom KPJ, na platformi NOP-a, okupljala omladinu i organizovala njenu celokupnu aktivnost, bez obzira na nacionalnu pripadnost, socijalno poreklo, raniju političku pripadnost i verska ubeđenja. Na teritoriji Kozare, kao i čitave BiH, takvo stanje je bilo prisutno sve do početka 1942. od stvaranja Narodno-slobodilačkog saveza omladine Bosne i Hercegovine (NOSOBiH). Njegovim stvaranjem, politička osnova za okupljanje i mobilizaciju omladine u oružanu borbu i za rad u pozadini, bila je znatno proširena.

Za izgradnju jedinstva omladine u toku NOR-a i u BiH od posebnog značaja je bila Konferencija KPJ za Bosnu i Hercegovinu, održana 27. i 28. jula 1940, sedmodnevni seminar kome je prisustvovalo oko 60 rukovodilaca SKOJ-a, održan kod Bugojna avgusta i Oblasno savetovanje rukovodilaca SKOJ-a, održano u Banjoj Luci krajem avgusta 1940. godine, na kome su učestvovali i delegati iz Prijedora, Bosanskog Novog, Bosanske Dubice i drugih mesta. Na svim pomenutim skupovima, stavljeno je u zadatak rukovodstvima KPJ i SKOJ-a da stvore nove organizacije SKOJ-a, da prošire postojeće i suzbiju sektaštvo koje je bilo prisutno u dotadašnjem radu sa omladinom. U rezoluciji Konferencije KPJ za BiH, o tome se, između ostalog, kaže: ... »Partijske organizacije i forumi moraju ukazati veću pomoć omladini. Rad među omladinom ne smije se svesti na uzan krug komunističkih omladinaca, nego je potrebno ući u širok krug radne omladine i povesti je u borbu za njene specijalne zahteve. Rad među omladinom mora se smatrati kao važan sektor partijskog rada i Partija mora postati vaspitač širokih omladinskih masa. Svi članovi Partije moraju poznavati partijsku liniju rada među omladinom.«¹

Pojačani rad među radničkom, intelektualnom i omladinom sa sela uoči aprilskog rata i u periodu priprema za ustanak, znatno je uticao na progresivno opredeljenje omladine i na njenu spremnost da aktivno učestvuje u svim akcijama koje je KPJ organizovala u proleće i leto 1941. godine. Mladi radnici iz Rudnika u Lješljanima, kao i znatan broj onih koji su preko »Privrednika« ili na drugi način učili zanate, a koji su se u vreme okupacije vratili svojim kućama, uključivali su se u pripreme oružanog ustanka i aktivno su politički delovali među seoskom omladinom. Oni su bili jezgro omladinske aktivnosti, organizacija SKOJ-a, KPJ i prvih partizanskih jedinica.²

Sa razvojem partizanske borbe, posle razbijanja ustaničkih frontova u avgustu 1941, kada se prešlo na partizansku organizaciju i taktiku, ispoljena je masovna spremnost omladine za stupanje u partizanske čete. Međutim, usled nedostatka oružja, primani su samo oni koji su već bili služili vojsku i koji su znali da rukuju oružjem. Nedostatak oružja i municije, uslovilo je ovakav stav koji je u postojećim uslovima bio opravdan. Sa razvojem oružane borbe i zaplenom oružja, stalno su primani novi borci, ali je sve to bilo premalo u odnosu na raspoloženje omladine za oružanu borbu. Zbog toga je ona vršila stalan pritisak na štabove partizanskih jedinica da ih prime za borbe. Prema postojećim izvorima, većinu boraca prvih partizanskih četa

1) Godišnjak istorijskog društva BiH, god. X, 1959, 51, Rezolucija pokrajinske konferencije KPJ.

2) Kozara u NOR-u, Zapisi I sjedanja, knj. druga, Beograd 1971, str. 509; Mlado Marlin, Omladina Kozare – vrelo neiscrpane snage i heroizma (u daljem tekstu – Kozara u NOR-u).

na Kozari činili su mladi ljudi koji su bili odslužili vojsku. »Mladići, najvećim dijelom oni koji su služili vojsku, u velikom broju su se dobrovoljno javili u četu.«³⁾ Formiranjem Drugog krajiškog NOP odreda (kozarski) i njegovom borbenom aktivnošću tokom oktobra, bila je stvorena znatna slobodna teritorija, što je ugrozilo značajne komunikacije koje vezuju Bosansku krajinu s Hrvatskom i otežavalo izvoz gvozdene rude iz Rudnika u Ljubiji. U tim akcijama zaplenjene su znatne količine oružja, što je omogućilo primanje novih boraca, posebno omladinaca, koji su stalno isticali zahteve za stupanje u Odred. U toku novembra Odred je izrastao na 6 četa sa 670 dobro naoružanih boraca, većinom omladinaca, od kojih je 60 odsto bilo seljaka, 30 odsto radnika i 10 odsto intelektualaca i drugih zanimanja.⁴⁾ Vojnopolitički uspjesi ustanka na ovom za okupatora značajnom privrednom području, ubrzo su doveli do snažnije nemačko-ustaške ofanzive na teritoriju Kozare. U ovom napadu bilo je angažovano oko 5000 nemačkih i kvislinških vojnika, koji su se posle »pročešljanja« Kozare povukli, ostavljajući na njoj nekoliko jačih posada radi kontrole terena i obezbeđenja komunikacija. Već početkom decembra, jedinice Drugog krajiškog odreda otpočele su napade na ustaško-domobranske garnizone, u kojima je zaplenjeno više stotina pušaka i drugog oružja. Do kraja decembra 1941. Odred je kontrolisao gotovo celu svoju teritoriju, grad Prijedor i Rudnik u Ljubiji bili su odsečeni, a izvoz gvozdene rude, do koje je Nemcima bilo veoma stalo, bio je potpuno obustavljen. To je sve omogućilo mobilizaciju novih ljudi u Odred koji je početkom 1942. godine porastao na 1.500 dobro naoružanih boraca. Vojnopolitičkom aktivnošću KPJ i SKOJ-a unutar partizanskih jedinica i sa omladinom na terenu, ovi mladi borci izrasli su u toku NOR-a u sposobne i hrabre vojnopolitičke rukovodioce nove revolucionarne narodne vojske i oficire nove armije.

Mladi ljudi članovi KPJ i SKOJ-a sačinjavali su sastav kozarske čete Proleterskog bataljona, koji je iz sastava postojećih NOP odreda Bosanske krajine formiran februara 1942. za borbu protiv četnika na Manjači i srednjoj Bosni. I sastav Udarnog protivčetničkog bataljona formiranog od 350 boraca sa Kozare, koji je zajedno sa Proleterskim bataljonom vodio teške borbe sa četnicima na Manjači, ušli su najbolji borci-omladinci, članovi KPJ i SKOJ-a. Odlazak ovih boraca van svog terena da se bore protiv neprijatelja narodno-oslobodilačke borbe, bio je nov kvalitet u razvoju oružanih snaga revolucije i odraz visoke vojnopolitičke svesti mladih partizana, koji su ispoljili spremnost da se za ideje i stremljenja NOP-a bore u bilo kom kraju zemlje i protiv svih neprijatelja oslobodilačkog pokreta.

Pored brojnog učesća u oružanoj borbi, u sastavu NOP odreda, veliki broj omladinaca stalno je dolazio u komande četa i prijavljivao se za borbu. Posle uspešno izvedene akcije na Mrakovici 5. decembra 1941, kada je zaplenjeno 155 pušaka, 19.000 metaka, 12 puškomitraljeza, 6 teških mitraljeza i 4 minobacača, usledio je veliki priliv novih boraca u partizanske čete. Ljudi su dolazili u grupama i pojedinačno u komande četa, tražeći da ih prime za borbu. Među njima je bio i veliki broj mladih koji nisu znali da rukuju oružjem. Tada su bili primljeni svi oni koji su služili vojsku, a rešeno je da se za omladince organizuju vojnopolitički kursevi, na kojima bi stekli osnovna znanja iz vojne veštine. Kursevi su trajali do tri meseca, a narodnooslobodilački odbori su obezbeđivali smeštaj i ishranu omladinaca koji su obučavani na kursovima. Kurseve su pohađali omladinci od 16 do 19 godina starosti, a ostali omladinci koji nisu bili obuhvaćeni ovom obukom, išli su povremeno na kraće vojne vežbe, gde su se takođe obučavali u rukovanju oružjem. Savlađivanjem vojnopolitičke obuke na ovim kursovima i vojnim vežbama, olakšalo

3) Vidi članak J. Marjanovića, B. Baškota i D. Misiraće, Zbornik, četrdeset godina, knj. VI.

4) Pero Morača: Jugoslavija 1941, Beograd, 1971, str. 615; Izveštaj Štaba II krajiškog NOP odreda od novembra 1941. Glavnom štabu NOP odreda za Bosnu i Hercegovinu o brojnom stanju, naoružanju i sektoru dejstva četa (Zbornik NOR-a, IV/2, 142).

je omladincima prilagođavanje vojničkom životu i obavezama nakon stupanja u partizanske jedinice. Od decembra 1941. do sredine februara 1942. na terenu Kozare uspešno je radilo 6 vojnopolitičkih kurseva, koje je pohađalo preko 400 omladinaca." Kursevi su održavani i kasnije, sve do početka ljetne ofanzive 1942. godine.

Na taj način u prvim NOP odredima ostvarivano je borbeno jedinstvo omladine, koje je postalo osnova na kojoj su se već u 1941. godini počeli stvarati nacionalni antifašistički savezi omladine. Direktivno pismo CK SKOJ-a, od kraja avgusta 1941, upućeno svim pokrajinskim komitetima SKOJ-a, s pozivom da na delu ostvare jedinstveni narodnooslobodilački front mlade generacije, počelo je da se realizuje na terenu BiH početkom 1942. godine. Do tog vremena na oslobođenoj teritoriji Kozare SKOJ sa terena i iz partizanskih jedinica delovao je među omladinom u selima, okupljao je i organizovao na izvršavanju raznovrsnih zadataka, koji su proisticali iz potreba vojnih jedinica i uspešnog vođenja oslobodilačke borbe. Inicijativu za okupljanje omladine i pre zvanične direktive PK SKOJ-a o stvaranju omladinskih saveza, date su na savetovanjima u Knežici 15. avgusta i na Lisini 10. septembra 1941. godine. U toku septembra i kasnije pristupilo se organizovanju omladinskih grupa po mestima veličine od 10 do 30 omladinaca i omladinki. Najbolji omladinci iz ovih grupa kasnije, od kraja 1941. i u 1942. godini, primani su u SKOJ i na taj način stvarani su aktivni SKOJ-a. Ova aktivnost otpočela je poslije formiranja OK SKOJ-a za Kozaru. U nekim ovim grupama nije odmah stvaran aktiv SKOJ-a, ali je u njima bilo članova SKOJ-a koji su usmeravali aktivnost omladine.⁶ Ovakav način rada sa omladinom pre organizacionog postavljanja omladinskih organizacija, bio je jedinstven u dotadašnjoj praksi borbe za jedinstvo omladine i polazna osnova u stvaranju narodnooslobodilačkih omladinskih organizacija.

U jesen 1941. Oblasni komitet KPJ za Bosansku krajinu preduzeo je mere da se uporedo sa stvaranjem okružnih komiteta KPJ, obrazuju i okružni komiteti SKOJ-a, sa zadatkom da povežu rad postojećih organizacija SKOJ-a i da stvore nove, posebno u selima gde ih do tada nije bilo. U toku novembra 1941. obrazovan je Okružni komitet SKOJ-a za Kozaru, u koji su ušli Vladimir Nemet Braco, kao sekretar i Božo Dimitrijević. Stvaranjem Okružnog komiteta SKOJ-a koji je rukovodio i radom ilegalnih mesnih komiteta u gradovima u Prijedoru i Bosanskoj Dubici, objedinjavan je rad aktiva SKOJ-a, kojih je na okrugu Kozara bilo početkom 1942. godine 84 sa 418 članova, što je predstavljalo znatan porast u odnosu na početak oružanog ustanka.⁷

U borbi za mase i za konsolidaciju i jačanje narodnooslobodilačkog pokreta, KPJ je imala snažnu podršku u omladini. Zbog toga je u jesen 1941. pojačana aktivnost na njenom okupljanju oko platforme NOP-a. U praksi oružanog ustanka omladina se pokazala manje podložna rušilačkoj stihiji i otpornija prema demoralizaciji i kolebanju u periodima oseke ustaničkih žarišta. Mladi ljudi su bili najmanje zatrovani nacionalnom i verskom netrpeljivošću.⁸ Jednom rečju, omladina je bila najsnažniji oslonac KPJ u njenim naporima da oslobodilačku borbu naroda BiH usmeri pobedonosnim tokovima.

Polazeći od tih iskustava, KPJ je krajem 1941. posvetila još veću pažnju omladini. Ona je pružila punu podršku i pomoć Pokrajinskom komitetu SKOJ-a u realizaciji direktivnog pisma CK SKOJ-a o stvaranju masovne antifašističke omladinske organizacije.

Tokom novembra 1941, sekretar PK SKOJ-a Rato Dueonić boravio je u oslobođenom Užicu, gde se upoznao sa organizacijom i radom Srpskog na-

si Kozara u NOB-u, kn), druga. str. 516.

6) Branko Kovačević, n. d., 268, Kozara u NOB-u, kn), druga, str. 516, 517.

7) Pero Morača, n. d., 636.

8) Branko Kovačević, n. d., 39.

rodnooslobodilačkog omladinskog saveza i od CK SKOJ-a dobio zadatak da i na teritoriji Bosne i Hercegovine SKOJ organizuje i razvije Narodnooslobodilački omladinski savez.⁹⁸ U prvom broju Biltena, organa KPJ za Bosnu i Hercegovinu, objavljen je 18. decembra 1941. direktivni članak »Stvorimo bosansko-hercegovački narodnooslobodilački omladinski savez«. U njemu se o karakteru i programu Saveza kaže: »Bosanskohercegovački Narodnooslobodilački omladinski savez ima zadatak da ujedini sve napore srpske, hrvatske i muslimanske omladine u Bosni i Hercegovini, da mobilise njihove mlade snage u borbi protiv okupatora i njihovih ustaških slugu, da gaji kroz zajedničku borbu uzajamnu ljubav i osećanja bratske solidarnosti srpske, muslimanske i hrvatske omladine«.

O tome ko može pripadati novoj organizaciji omladine, u članku se kaže sledeće: »Članom BHNOOS može postati svaki omladinac koji u bratskoj zajedničkoj borbi, Srba, Muslimana i Hrvata u Bosni i Hercegovini vidi jedini put za bolje dane ovoga dijela Jugoslavije, koji tu borbu već vodi i želi da je bilo na koji način razvije i pomaže.«

U programu je posebno istaknuta potreba bratskog jedinstva svih mladih u borbi za oslobođenje i bolju budućnost, »ne smije biti nijednog poštenog omladinca, bio on Hrvat, Musliman ili Srbin, a da bratski ne pruži ruku svome bratu omladincu u zajedničkoj borbi protiv zakletog neprijatelja omladine i slobodnog života naroda«. Na kraju direktivnog članka ponovo se ističe misao o ujedinjenju omladine u okviru Narodnooslobodilačkog saveza omladine Bosne i Hercegovine – NOSOBiH-a, koji treba da postane »savez ugrožene srpske, muslimanske i hrvatske mladosti u Bosni i Hercegovini u odbrani svojih života i svojih prava, na sreću i radosnu budućnost u bratstvu i blagostanju.¹⁰¹

Početkom 1942. godine pristupilo se organizovanju omladinskih saveza na oslobođenim teritorijama, gde su postojali najpovoljniji uslovi da se oni razviju u masovne omladinske organizacije. Posebno značajnu ulogu u stvaranju Saveza imalo je Pokrajinsko savetovanje sekretara okružnih komiteta SKOJ-a, održano 7. januara 1942. kod Srednjeg (srez Sarajevo). Pored nesumnjivih rezultata koje je omladina ostvarila u dotadašnjoj oružanoj borbi, ovo savetovanje je istaklo i niz slabosti u radu SKOJ-a, od kojih je rad sa seoskom omladinom bio najveći problem, jer se u prethodnom periodu na tom planu najmanje učinilo. Kako je u to vreme, a i kasnije, seoska omladina bila osnovni izvor mladih boraca, postalo je neodložno njeno obuhvatanje u organizaciju i aktivnost novih omladinskih saveza, preko kojih će se uključivati u NOR i oružanu borbu. Osim toga, iz redova tih omladinaca trebalo je stvarati i vaspitavati nove kadrove za organizacije SKOJ-a, koje na terenu nisu bile u dovoljnoj meri razvijene, za omladinske saveze i novu vojsku. Radi što bržeg ostvarenja tih i drugih zadataka, na savetovanju su usvojena konkretna rešenja; prošireni su okružni komiteti SKOJ-a i upućeni su kadrovi da rade na onim terenima gde je pomoć bila najpotrebnija. Odmah po završetku savetovanja, omladinski rukovodioci su otišli na teren i preko organizacija SKOJ-a pristupili stvaranju prvih odbora NOSOBiH-a.

Za razvoj SKOJ-a i stvaranje NOSOBiH-a na terenu Kozare, od posebnog značaja je bila Prva okružna konferencija SKOJ-a, održana 7. marta 1942. u Podgradcima. Konferenciji je, u ime Pokrajinskog komiteta SKOJ-a; prisustvovao Mile Perković, a u ime Okružnog komiteta KPJ za Kozaru Branko Babić Slovenac. Konferenciju je pripremio i održao uvodni referat Vladimir Nemet Braco, sekretar Okružnog komiteta SKOJ-a za Kozaru. U radu Konferencije koja je trajala dva dana, učestvovalo je blizu 100 delegata iz vojske i sa terena. Najveći broj delegata došao je iz vojnih jedinica, jer su

9) Dokumenta istorije omladinskog pokreta Jugoslavije tu daljem tekstu DOP), T-1/2, 186, 187.

10) Kozara u NOB-u, knj. druga: Dušan Vidović Dule -Od Ljeverca do Kozare., str. 586; Mladen Oljača: .Stvaranje skojevske organizacije na Kozari», str. 600.

organizacije SKOJ-a u njima bile organizovanje i aktivnije u odnosu na seoske.^{11'}

Posle završetka Konferencije, koja je dala snažan impuls daljoj aktivnosti na razvoju omladinskog pokreta, delegati su se obogaćeni novim znanjima i saznanjima vratili na svoje terene da nastave još uporniji rad na daljem proširivanju i učvršćivanju organizacija SKOJ-a i stvaranju odbora NOSO-BiH-a.

Početkom marta 1942. obrazovan je Privremeni pokrajinski odbor Narodnooslobodilačkog saveza Bosne i Hercegovine, koji je izdao Pravila i Instrukciju o stvaranju i radu NOSO-BiH-a, čime je bio olakšan rad na stvaranju omladinskih saveza.

U Pravilima je precizirano ime organizacije, njen cilj, rukovodeća tela i način njihovog izbora. O rukovodećim telima i načinu njihovog izbora u članu 4. i 5. se kaže: »... Savezom upravljaju seoski, opštinski, sreski ili gradski i okružni odbori. Radom NOSO-BiH-a rukovodi Glavni odbor Saveza.

Odbori NOSO-BiH-a biraju se glasanjem na omladinskim skupovima. Osnivačke skupove NOSO-BiH-a sazivaju inicijativni odbori koji upravljaju radom Saveza do izbora stalnog odbora. U slučaju nezadovoljstva sa radom odbora NOSO-BiH-a, članovi ili većina članova, ili prvi po redu viši odbori, imaju pravo da preko odbora sazovu vanredni skup na kome se dvotrećinskom većinom bira novi odbor.

Redovni skupovi Saveza na kojima se biraju odbori Saveza održavaju se najmanje jednom godišnje .. ,«^{12'}

Kao što se vidi, odredbama ovih Pravila, pored ostalog, bio je garantovan demokratski način izbora rukovodećih tela Saveza, što je pozitivno uticalo na razvoj omladinskih organizacija, jer je takvim izborima omladina bila u mogućnosti da slobodno na svojim konferencijama i zborovima bira u odbore Saveza najbolje omladince i omladinke iz svoje sredine.

Instrukcijom Privremenog odbora precizirani su zadaci NOSO-BiH-a na oslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji. Osnovni i stalni zadatak NOSO-BiH-a bio je da vrši mobilizaciju što većeg broja omladinaca u narodnooslobodilačku partizansku i dobrovoljačku vojsku; da na oslobođenoj teritoriji organizuje svakovrnu pomoć frontu: sakupljanje hrane, rublja, odela i druge Sabirne akcije za pomoć vojsci; da organizuje pranje rublja za borce, pletenje čarapa, džempera, šivanje rublja, pružanje pomoći bolnicama i obavljanje drugih poslova za vojsku.

Omladinski savezi imali su zadatak da stalno pružaju pomoć narodnooslobodilačkim odborima u organizovanju celokupnog života i rada na oslobođenim teritorijama. Radi podizanja političkog i obrazovnog nivoa omladine, savezi su imali zadatak da organizuju održavanje tečajeva za nepismene, predavanja, političke konferencije, kolektivno i pojedinačno čitanje knjiga i partizanske štampe, izdavanje zidnih novina, pripremanje i izvođenje priredbi itd.

Organizacije NOSO-BiH-a imale su stalnu obavezu da rade sa decom i da organizuju njihove horove, diletantske grupe, radne ekipe itd.

Na neoslobođenim teritorijama NOSO-BiH je imao zadatak da okuplja sve rodoljubive omladinske snage »radi borbe protiv neprijatelja i pomoći našoj narodnooslobodilačkoj borbi«.^{13'}

Od sredine marta 1942. intenzivno je rađeno na stvaranju i organizacionom učvršćivanju SKOJ-a i NOSO-BiH-a. Do kraja maja na celoj slobodnoj teritoriji Kozare postojala je izgrađena mreža skojevskih organizacija i obrazovani su u većini mesta odbori NOSO-BiH-a. Postojali su opštinski i sreski komiteti SKOJ-a, koji su sa uspehom organizovali aktivnost omladinskog

11) DO» T-1 T F *

12) iste n

13) Kosa •

pokreta na svojim terenima. Oslobođenje Prijedora omogućilo je održavanje Druge okružne konferencije SKOJ-a za Kozaru i velikog omladinskog zbora 31. maja 1942, kome je prisustvovalo preko 10.000 omladinaca i omladinki iz svih krajeva Kozare. Prisustvo na Konferenciji SKOJ-a preko 200 delegata i održavanje tako masovnog zbora u ratnim uslovima, bio je jedinstven primer u to vreme u Jugoslaviji, koji rečito pokazuje da je omladina Kozare bila jedinstvena i spremna na sve žrtve i odricanja za pobedu narodnooslobodilačke borbe i ostvarenje njenih nacionalnih i klasnih ciljeva. Masovnim stupanjem u partizanske jedinice i u organizacije omladinskog pokreta, čije je borbeno jezgro činio SKOJ, mladi ljudi i devojke Kozare ostvarili su bratstvo i jedinstvo srpske, muslimanske i hrvatske omladine, što je bio jedan od najvažnijih zadataka organizacija NOSO-BiH-a.

Konferencijom SKOJ-a i omladinskim zborom u Prijedoru bio je sa uspehom završen period stvaranja i oformljenja organizacije SKOJ-a i NOSO-BiH-a na Kozari.

Postojali su opštinski i sreski komiteti i Okružni komitet SKOJ-a sa širokom mrežom svojih organizacija po selima i partizanskim jedinicama. Tako uspešan razvoj omladinskog pokreta bio je za izvesno vreme prekinut velikom okupatorskom ofanzivom na Kozaru juna 1942. godine.

Za nepunu godinu dana borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika, zalaganjem KPJ i SKOJ-a, ostvareno je jedinstvo naroda Kozare, koje je za sve vreme rata bilo snažna osnova svih uspeha i pobjeda i veliki doprinos ostvarenju bratstva i jedinstva naroda i narodnosti nove Jugoslavije.